

Ghid de analiză a bugetului local

Autor: Iurie Morcotîlo

Iunie 2019

Kingdom of the Netherlands

Ghidul a fost elaborat în cadrul proiectului [„Bugete transparente și cetățeni activi pentru o dezvoltare durabilă”](#), implementat de „Expert-Grup”, cu susținerea Ambasadei Olandei la București, în cadrul programului MATRA.

Introducere. De ce este important să ne informăm despre bugetul localității?

Viața cotidiană a fiecărui om este afectată nu doar de deciziile proprii, dar și de cele luate de autoritățile publice. Una dintre acestea este primăria localității în care locuiește persoana, deoarece primăria este cea care stabilește multe reguli administrative și este responsabilă nemijlocit pentru dezvoltarea infrastructurii comunității, de care vor beneficia locuitorii. Pentru asigurarea acestor funcții, de obicei, se cheltuiesc bani publici. Banii publici însă sunt colectați de la locuitori direct sau indirect prin impozite și taxe în bugetul localității, iar apoi sunt cheltuiți în baza deciziilor funcționarilor.

Luând în considerație aceste aspecte, orice cetățean ar trebui să fie interesat de modul în care sunt cheltuiți banii din bugetul localității, din motiv că contribuie personal la finanțarea acestuia. Mai mult decât atât, banii cu care fiecare locuitor contribuie pot fi cheltuiți pe lucruri inutile sau chiar furați de către funcționari în procesul valorificării bugetului. Pentru a evita aceste riscuri și pentru a valorifica cheltuielile publice într-un mod eficient este importantă implicarea cetățenilor în procesul bugetar. Implicarea civică în procesul bugetar poate lua mai multe forme – de la analiză și discuții pe marginea bugetului, până la delegarea către cetățeni a dreptului de a vota proiecte finanțate din buget (bugetarea participativă).

Acest ghid are scopul de a oferi o incursiune asupra analizei unui buget local, întrucât acest aspect este crucial și pentru restul formelor de implicare civică în procesul bugetar. De fapt, orice proces de implicare trebuie să înceapă de la analiza datelor bugetului local, în baza căreia cetățenii pot discuta și lua decizii. Pentru a facilita procesul de analiză acest ghid vine cu explicații despre ce înseamnă bugetul local, de unde se pot obține datele despre buget, care sunt indicatorii care trebuie analizați și cum pot fi aceștia interpretați, dar și la ce etape cetățenii și reprezentanții societății civile pot interveni cu propuneri. De asemenea, indicatorii recomandați pentru a fi analizați sunt exemplificați pe baza datelor bugetare reale ale municipiului Soroca.

Acest ghid se adresează tuturor cetățenilor activi civic, interesați de cheltuielile publice și problemele comunității în care trăiesc. Alte grupuri adiționale importante, care ar putea fi interesate de acesta sunt coalițiile locale pentru bugetare participativă și organizațiile societății civile, care lucrează în domeniul bugetar. De fapt, capacitățile analitice și de organizare ale acestor actori, vor amplifica utilitatea și impactul utilizării ghidului asupra modului de valorificare a banilor publici în localitate.

Ce este bugetul localității?

Bugetul unei primării este un plan financiar pe o perioadă determinată, care este compus din venituri și cheltuieli prognozate. Acest plan financiar (buget) este elaborat în baza unui program de dezvoltare a localității și este orientat spre atingerea unor obiective clar definite. Astfel, bugetul nu este doar un document pur financiar, dar și unul de politici – în buget sunt reflectate prioritățile de cheltuieli în conformitate cu documentele strategice de dezvoltare a localității.

De fapt, scopul principal al unui buget local din punct de vedere funcțional este să finanțeze serviciile publice. Aceste servicii sunt educația, sănătatea, infrastructura publică (drumuri, iluminat stradal, poduri etc.), care, de obicei, nu sunt produse de agenții economici privați.

Bugetul local este doar o verigă într-un sistem mai complex de bugete, care formează Bugetul Public Național (BPN). Bugetele care formează BPN sunt – Bugetul de Stat, Bugetul asigurărilor sociale de stat (pensii și indemnizații sociale), Bugetul asigurării obligatorii de asistență medicală și Bugetele unităților administrativ-teritoriale (BUAT). La rândul său, BUAT este compus din bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi (sate, orașe și municipii, cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău) și de nivelul doi (raioane, UTA Găgăuzia, municipiile Bălți și Chișinău).

Bugetul local (de nivelul întâi) este dependent financiar de alte componente ale BPN. Această dependență se manifestă prin transferurile din partea Bugetului de Stat și BUAT de nivelul doi. Majoritatea transferurilor către bugetul local (de nivelul întâi) vin din partea Bugetului de Stat pentru echilibrarea și susținerea bugetelor locale.

Transparența bugetară. De unde obținem datele?

Datele pentru analiza bugetului pot fi obținute din mai multe surse. Cele mai importante sunt următoarele trei:

- **Proiectul bugetului localității.** Conform bunelor practici de asigurare a transparenței bugetare, autoritățile locale sunt obligate să publice proiectele bugetelor și rapoartele privind executarea acestora. De obicei, proiectele bugetelor locale pot fi găsite pe pagina web a primăriei. În cazul în care aceste documente nu sunt publicate, cetățenii au dreptul să ceară accesul la bugete în conformitate cu prevederile Legii privind accesul la informație.¹
- **Rapoartele privind executarea bugetelor locale.** Aceste rapoarte sunt publicate pe pagina web a Ministerului Finanțelor pentru diferite perioade (lunar și anual). Rapoartele privind executarea bugetelor locale sunt publicate în Catalogul de date deschise al Ministerului Finanțelor.²
- **Baza de date a finanțelor publice BOOST.** Baza de date conține date dezagregate pentru toate nivelurile bugetare pentru perioada 2005 – 2017. Această bază de date este disponibilă în format (.xls) pe pagina web a Ministerului Finanțelor.³ De asemenea, pe pagina Ministerului este publicat Manualul utilizatorului BOOST, care poate facilita înțelegerea și lucru cu această bază de date.⁴

Fiecare sursă de date sus-menționată are atât avantaje, cât și dezavantaje. Particularitățile fiecărui document sunt următoarele:

- **Proiectul bugetului localității.** Avantajul pentru utilizator al acestei surse de date bugetare este faptul că în proiectul bugetului datele sunt prezentate dezagregat (detaliat) pentru fiecare an în parte. De asemenea, datele financiare sunt însoțite și de note informative, în care sunt argumentate cheltuielile și veniturile primăriei. Bugetele publicate de către multe primării au însă dezavantajul că sunt în formate greu de procesat în cadrul unei analize cantitative. De obicei, fișierele sunt publicate în format (.doc) și nu (.xls). De exemplu, primăria or. Soroca publică bugetul său exclusiv în format (.doc), chiar și anexele cu date cantitative.⁵ Un alt neajuns al bugetelor publicate de către primărie este că acestea nu sunt conțin informații în conformitate cu unele clasificări bugetare (e.g. la Soroca nu sunt datele bugetare conform clasificății economice).
- **Rapoartele privind executarea bugetelor locale.** Rapoartele privind executarea bugetelor locale de pe pagina web a Ministerului Finanțelor sunt publicate într-un format ușor de utilizat la calcule (.xls) și acoperă diferite perioade (anuale și lunare). Dezavantajul acestor rapoarte operative este că acestea, de asemenea, nu conțin date pentru toate clasificările bugetare, fiind publicate doar în conformitate cu clasificția funcțională.
- **Baza de date a finanțelor publice BOOST.** Datele bugetare din BOOST oferă cea mai amplă și detaliată informație pe marginea cheltuielilor și veniturilor bugetare ale autorităților locale (veniturile doar pentru perioada 2014 – 2017). În BOOST pot fi găsite cheltuielile bugetare în conformitate cu majoritatea clasificărilor bugetare, cu excepția celei pe programe. Neajunsul principal al acestei surse de date este

¹ <http://lex.justice.md/md/311759/>

² <http://mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor-2019>

³ <http://mf.gov.md/ro/categoria-documentului/boost>

⁴ <http://mf.gov.md/ro/content/manualul-utilizatorului-boost>

⁵ <http://www.primrosoca.md/ro/bugetul-municipiului-soroca>

actualizarea cu întârziere de cel puțin un an după încheierea anului bugetar. Actualmente, în BOOST sunt disponibile datele doar până în anul 2017.

Alegerea sursei de date pentru analiza bugetară depinde de scopul acesteia. Dacă scopul analizei este de a obține niște indicatori-cheie pentru un singur an este recomandabilă utilizarea datelor din proiectul bugetului localității. O analiză mai fundamentală a bugetului și realităților social-economice ale localității necesită un set de date multianuale pentru a compara evoluția în timp a indicatorilor bugetari. În acest caz este recomandabilă utilizarea bazei de date BOOST și a rapoartelor privind executarea bugetelor locale publicate pe pagina web a Ministerului Finanțelor.

Ce indicatori din bugetul local pot fi analizați și cum?

Analiza bugetului localității are scopul principal de a răspunde la întrebările cât și cum cheltuie primăria banii. Pentru a răspunde la aceste întrebări, de obicei este necesară o analiză complexă a bugetului localității. Totodată, pentru a înțelege tendințele generale este suficientă doar analiza unui set de indicatori-cheie, capabili să scoată în evidență cele mai pregnante probleme.

Drept reper metodologic în baza căruia se va face selectarea indicatorilor poate servi sistemul de clasificare a cheltuielilor publice. Clasificarea bugetară este un mecanism de sistematizare a datelor bugetare și permite analiza cheltuielilor din mai multe perspective financiar-economice.⁶ În procesul de analiză vor fi utilizați indicatori conform următoarelor clasificării bugetare:

- **Clasificația funcțională.** Această clasificare sistematizează cheltuielile bugetare conform scopului lor. Cu ajutorul acestei clasificări se pot analiza cheltuielile pe diferite sectoare precum educația, protecția socială, securitatea. De exemplu, analizând cheltuielile bugetare în conformitate cu clasificarea funcțională putem identifica care domenii sunt prioritare în bugetul local - educația sau protecția socială.
- **Clasificația economică.** Sistematizarea cheltuielilor în conformitate cu această clasificare bugetară are scopul să divizeze cheltuielile în cele curente și cele capitale (investiții), cu un impact pe termen lung. Analiza cheltuielilor prin prisma acestei clasificări ne permite, de exemplu, să aflăm cât primăria alocă pentru investiții și cât pentru activitatea sa curentă.
- **Clasificația administrativă.** Datele financiare conform acestei clasificări sunt repartizate pe instituții. De exemplu, utilizarea clasificării administrative ne va permite să aflăm care este ponderea cheltuielilor pentru întreținerea primăriei în totalul cheltuielilor bugetului local.

În toate sursele de date bugetare recomandate pentru analiză (proiectul bugetului, rapoartele de executare de pe pagina web a Ministerului Finanțelor, baza de date BOOST) informația este prezentată conform majorității clasificărilor menționate.

Lista indicatorilor-cheie pentru analiza bugetului localității este prezentată în Tabelul 1. Totodată, această listă de indicatori poate fi extinsă și completată în cazul în care se dorește o analiză mai amplă a bugetului localității.

Tabelul 1. Lista orientativă a indicatorilor-cheie pentru analiza bugetului local

Indicator	Scopul indicatorului	Calcularea indicatorului
Cheltuielile bugetare (termeni nominali și reali)	Indică valoarea cheltuielilor bugetare realizate sau planificate în bugetul local. Cheltuielile sunt analizate pe o perioadă de câțiva ani pentru a observa tendința de creștere sau descreștere a acestora. Analiza pentru o perioadă mai lungă este crucială, deoarece cifrele pentru un singur an al bugetului pot fi afectate de unii factori	Cheltuielile în termeni nominali sunt indicate în rapoarte de executare a bugetului.

⁶ Mai multe detalii despre clasificarea bugetară aplicată în Republica Moldova poate fi găsită în Ordinul nr. 208 din 24.12.2015 a Ministerului Finanțelor privind Clasificarea bugetară (<http://lex.justice.md/md/362651/>)

	caracteristici doar aceluși an. De asemenea, pentru a vedea impactul inflației asupra cheltuielilor bugetare, acestea se calculează în termeni reali.	Cheltuielile în termeni reali = (Cheltuielile în termeni nominali)/(Indicele Prețurilor de consum)
Cheltuielile conform clasificăției bugetare funcționale	Arată domeniile prioritare de cheltuieli (e.g. învățământ). Pentru a identifica care sunt domeniile ce consumă cele mai multe resurse bugetare se calculează ponderea fiecărui domeniu în totalul cheltuielilor bugetare. Domeniul care are cea mai mare pondere de cheltuieli pe parcursul a mai multor ani se consideră a fi unul prioritar.	Ponderea cheltuielilor pe domeniu N = (Cheltuielile pe domeniu N)/(Total cheltuieli bugetare)*100%
Cheltuielile conform clasificăției bugetare economice	Arată cheltuielile curente și cele de capital (investiții). De exemplu, pentru a vedea care este prioritatea investițiilor (reparația drumurilor, iluminarea stradală, reparația grădinițelor etc.) se calculează ponderea cheltuielilor de capital în totalul cheltuielilor bugetare pe parcursul a mai multor ani. Dacă ponderea acestor cheltuieli este mică, atunci bugetul local este orientat preponderent către finanțarea activităților curente, dar nu către dezvoltarea durabilă.	Ponderea cheltuielilor capitale = (Cheltuielile capitale)/(Total cheltuieli)*100%
Cheltuielile conform clasificăției bugetare administrative	Arată cheltuielile diferitor instituții din localitate. De exemplu, conform acestei clasificății se poate calcula care este ponderea cheltuielilor pentru primărie în totalul alocațiilor bugetare. Un buget mare și în creștere destinat primăriei poate să ducă la sub-finanțarea altor instituții.	Ponderea cheltuielilor pentru instituție = (Cheltuieli pentru instituție)/(Total cheltuieli)*100%
Ratele anuale de creștere a veniturilor și cheltuielilor	Ratele anuale de creștere se calculează în baza veniturilor și cheltuielilor în termeni reali. Ratele de creștere pe un termen de câțiva ani arată tendințele generale la capitolul de venituri și cheltuieli – de creștere, diminuare sau stagnare.	Rata reală de creștere a veniturilor = (Venituri anul 2 – Venituri anul 1)/(Venituri anul 1)*100% Rata reală de creștere a cheltuielilor = (Cheltuieli anul 2 – Cheltuieli anul 1)/(Cheltuieli anul 1)*100%
Cheltuielile bugetare pe cap de locuitor a localității	Cheltuielile pe cap de locuitor sunt necesare pentru comparația cu alte localități. Localitățile cu un nivel de cheltuieli mai mare pe cap de locuitor tind să fie mai prospere și dezvoltate din punct de vedere a infrastructurii.	Cheltuieli pe cap de locuitor = (Total cheltuieli)/(Numărul de locuitori)

Sursa: Compilarea autorului

Exemplu practic. Cum aplicăm indicatorii de analiză bugetară?

Exemplul practic are la bază datele bugetului municipiului Soroca. Drept sursă de date pentru acest exercițiu practic a fost selectată baza de date a finanțelor publice BOOST. Deoarece ultimul an inclus în BOOST este 2017, perioada de analiză selectată pentru exercițiul practic este 2014 – 2017. Această perioadă poate fi extinsă pentru anii 2005 – 2018, utilizând toate sursele de date bugetare menționate mai sus.

Cheltuielile bugetare ale mun. Soroca au crescut semnificativ în ultimii ani. Într-o perioadă de patru ani (2014 – 2017), cheltuielile municipiului au crescut aproximativ cu 20 milioane lei. În medie, cheltuielile creșteau cu aproximativ 20% pe an (Tabelul 2). Totodată, aceste cheltuieli sunt în termeni nominali, deci nu țin contul de impactul inflației. Inflația are un impact negativ asupra puterii de cumpărare a cheltuielilor bugetare. Din cauza creșterii prețurilor (inflație), de exemplu, cu un leu în anul 2017 cumperi mai puțin decât în 2014. În aceste circumstanțe creșterea cheltuielilor bugetare, cât de impresionantă nu ar fi fost ea, poate să fie știrbită, în totalitate, de creșterea prețurilor. Astfel, pentru a exclude impactul inflației este necesară calcularea cheltuielilor bugetare în termeni reali.

Cum putem calcula cheltuielile în termeni reali?

Pentru a calcula cheltuielile în termeni reali este necesară excluderea impactului inflației. Inflația este cuantificată prin intermediul Indicelui Prețurilor de Consum (IPC), care este publicat de către Biroul Național de Statistică.⁷ Următorul pas este alegerea unui an de referință, în raport cu care se vor calcula creșterea prețurilor în anii următori. Pentru acest an de bază se stabilește IPC la nivelul de 100, care este numit și deflator. Apoi pentru fiecare an ulterior, IPC se adună cu cel din anul precedent. Pentru a afla suma de cheltuieli în termeni reali, cea în termeni nominali se împarte la deflator (suma IPC până în anul respectiv).

De exemplu pentru a calcula cheltuielile în termeni reali din anul 2016 a municipiului Soroca este necesari următorii pași:

1. IPC și valoarea deflatorului din anul de bază se împart la 100;
2. Se adună IPC din anul 2015 la valoare 1 din anul 2014 și se împarte la 100 ($1 + 0,097 = 1,097$). La valoarea obținută se adună indicele din 2016 ($1,097 + 0,064 = 1,161$);

Valoarea cheltuielilor în termeni nominali din 2016 (41 328,8 mii lei) se împarte la deflatorul calculat din acest an ($41\,328,8 / 1,161 = 35\,597,6$ mii lei). Suma obținută arată cu cât s-a redus puterea de cumpărare a cheltuielilor bugetare în raport cu anul 2014.

Cheltuielile bugetare în termeni reali ale mun. Soroca, de asemenea, au fost în creștere. Creșterea în termeni reali a cheltuielilor a fost și ea semnificativă, în medie de 11% pe an. În total, cheltuielile în termeni reali au crescut cu aproximativ 12 milioane lei în perioada 2014 – 2017 (Tabelul 2). Astfel, în pofida inflației, locuitorii mun. Soroca au beneficiat de alocări bugetare în creștere.

Tabelul 2. Indicatorii-cheie de cheltuieli bugetare a mun. Soroca

	2014	2015	2016	2017
Cheltuieli (mii lei, nominal)	28 884,4	36 578,8	41 328,8	49 116,6
Indicele Prețurilor de Consum	105,1	109,7	106,4	106,6
Deflator	100	109,7	116,1	122,7
Cheltuieli (mii lei, real)	28 884,4	33 344,4	35 597,6	40 029,9
Rata de creștere (nominal, %)		26,6	13,0	18,8
Rata de creștere (real, %)		15,4	6,8	12,5
Populația (mii)	37,5	37,6	37,6	37,6
Cheltuieli pe cap de locuitor (mii lei)	770,3	972,8	1099,2	1306,3

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din BOOST și a Biroului Național de Statistică

⁷ <http://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=335&id=2344>

Creșterea bugetului municipiului a dus și la alocări mai mari ce revin la un locuitor. Volumul cheltuielilor ce revine unui locuitor practic s-a dublat în perioada 2014 – 2017, inclusiv și din cauza stagnării populației oficiale (Tabelul 2). În realitate, alocațiile pe cap de locuitor sunt mai mari din cauza că populația reală a mun. Soroca este mai mică decât datele oficiale prezentate de către Biroul Național de Statistică. Dacă conform datelor oficiale, populația constituie 37,6 mii persoane, atunci datele de la recensământul populației din 2014 indică o populație de doar 22,2 mii persoane.⁸

Deși în ultimii ani în mun. Soroca cheltuielile pe cap de locuitor au crescut în ultimii ani, acestea rămân în urmă în raport cu alte orașe din Republica Moldova. De exemplu, în perioada 2014 – 2017 cheltuielile pe cap de locuitor în Soroca au fost mai mici decât în Cimișlia și Călărași (Tabelul 3). Cu toate acestea, discrepanța parțial dispare, dacă luăm în considerație populația de la recensământul din 2014 și nu numărul populației oficiale⁹. Această diminuare a discrepanței se datorează unei contractări mai rapide a populației în Soroca în raport cu orașele comparate.

Tabelul 3. Indicatorii de comparație a cheltuielilor bugetare pe câteva localități

	2014	2015	2016	2017
Soroca				
Populația oficială (mii)	37,5	37,6	37,6	37,6
Populația recensământ (mii)	22,2	22,2	22,2	22,2
Cheltuieli (mii lei)	28 884,4	36 578,8	41 328,8	49 116,6
Cheltuieli pe cap de locuitor oficial (mii lei)	770,3	972,8	1099,2	1306,3
Cheltuieli pe cap de locuitor recensământ (mii lei)	1301,1	1647,7	1861,7	2212,5
Cimișlia				
Populația oficială (mii)	14,4	14,4	14,3	14,3
Populația recensământ (mii)	12,0	12,0	12,0	12,0
Cheltuieli (mii lei)	22 680,30	24 455,3	23 641,9	26 982,6
Cheltuieli pe cap de locuitor oficial (mii lei)	1575,0	1698,3	1653,3	1886,9
Cheltuieli pe cap de locuitor recensământ (mii lei)	1890,0	2037,9	1970,2	2248,6
Călărași				
Populația oficială (mii)	16,6	16,5	16,4	16,2
Populația recensământ (mii)	10,8	10,8	10,8	10,8
Cheltuieli (mii lei)	18 954,5	19 706,1	22 066,8	28 364,0
Cheltuieli pe cap de locuitor oficial (mii lei)	1141,8	1194,3	1345,5	1750,9
Cheltuieli pe cap de locuitor recensământ (mii lei)	1755,0	1824,6	2043,2	2626,3

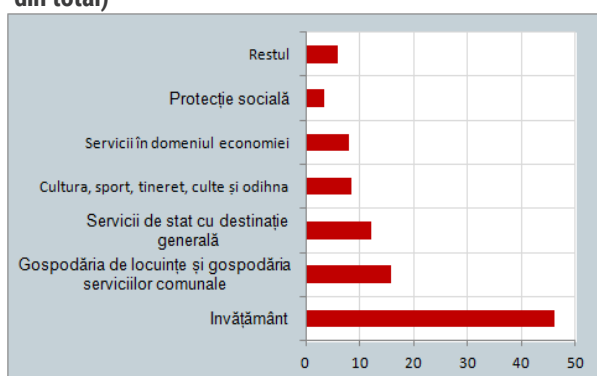
⁸ <http://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=479&>

⁹ Rezultatele recensământului nu au fost integrate încă în statistica oficială și din această cauză aceste date trebuie tratate cu precauție.

Cea mai mare parte a bugetului mun. Soroca este destinată domeniului de învățământ. Acest sector consumă aproape jumătate din bugetul municipal (46% din totalul cheltuielilor bugetare în anul 2017). Gospodăria comunală și serviciile de stat cu destinație generală (activitatea primăriei) consumă alte 12-15% din bugetul local. Pentru restul activităților se alocă mai puțin - 30% din bugetul municipal (Figura 1).

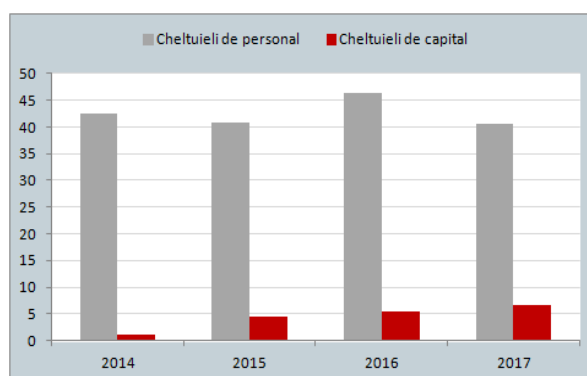
Ponderea cheltuielilor destinate investițiilor este nesemnificativă, cu toate că în ultimii ani se înregistrează o creștere a acestora. În ultimii ani, mai puțin de 10% din totalul cheltuielilor bugetului municipal au fost destinate investițiilor capitale. Totodată, aceste au crescut în perioada 2014 – 2017 de la 1% la aproape 7% din alocări. Majoritatea cheltuielilor bugetare sunt destinate activităților curente, cheltuielile de personal consumând peste 40% din total.

Figura 1. Cheltuielile bugetare a mun. Soroca în conformitate cu clasificarea funcțională în anul 2017 (% din total)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din BOOST

Figura 2. Cheltuielile bugetare în conformitate cu clasificarea economică (% din total)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din BOOST

Din punct de vedere administrativ, cele mai multe resurse bugetare le consumă grădinițele din localitate. Pentru grădinițe, municipiul cheltuiește aproximativ jumătate din bugetul său, ceea ce corespunde și cu cifrele menționate mai sus, conform clasificății funcționale. Totodată este îngrijorător că în anii 2015 – 2017 alocările pentru grădinițe nu au crescut semnificativ, majorarea fiind înregistrată doar în anul 2017. În schimb, în perioada analizată au crescut constant alocările pentru întreținerea administrației locale. Ponderea acestor cheltuieli a crescut de la 9% la 11% din totalul alocărilor bugetare locale (Tabelul 4). Astfel, în ultima perioadă cheltuielile administrative au crescut mai rapid decât cele sociale.

Tabelul 4. Cheltuielile bugetare a mun. Soroca în conformitate cu clasificarea administrativă

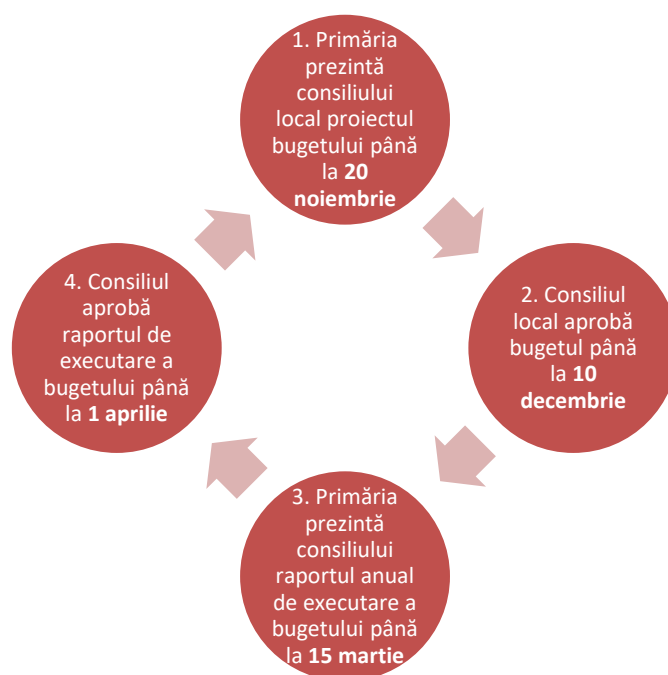
	2014	2015	2016	2017
Cheltuieli grădinițe (mii lei)	16 051,3	20 151,3	19 601,0	22 691,5
Cheltuieli administrația primăriei (mii lei)	2 674,1	3 043,6	4 907,8	5 516,0
Cheltuieli grădinițe (% din total)	55,6	55,1	47,4	46,2
Cheltuieli administrația primăriei (% din total)	9,3	8,3	11,9	11,2

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din BOOST

Calendarul bugetar. Când se pot implica cetățenii și reprezentanții societății civile în discuțiile cu primăria?

Concluziile obținute în procesul de analiză a bugetului local pot fi utilizate de către cetățeni și societatea civilă în discuțiile cu primăria. Aceste discuții pot fi orientate atât asupra modului de implementare a bugetului (eficiența și eficacitatea cheltuielilor), cât și asupra fundamentării priorităților de cheltuieli pentru anii viitori. Specificul întrebărilor ridicate de către cetățeni și societatea civilă poate fi ancorat și ghidat de calendarul bugetar, care este prezentat în Figura 3:

Figura 3. Calendarul bugetar la nivel local

Sursa: Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale

Prima etapă în calendarul bugetar este cea de elaborare a proiectului bugetului pentru anul viitor. Acest proces trebuie să se încheie până la 20 noiembrie, când primăria prezintă proiectul de buget consiliului local. Cunoscând acest termen limită, reprezentanții societății civile pot cere de la primărie o discuție pe marginea proiectului bugetului cu o aproximativ o lună până la prezentarea acestuia către consiliul local. Raționamentul discuției cu o lună înainte ca primăria să prezinte proiectul este că, de obicei, autoritatea către acea dată, finalizează în mare parte lucru asupra proiectului de buget. În același timp, discuțiile publice cu o lună înainte de prezentarea în consiliu a proiectului bugetului vor oferi suficient timp primăriei să integreze propunerile societății civile. La această etapă de discuții pot fi prezentate argumente pentru schimbarea unor priorități de finanțare, de exemplu.

În cazul în care primăria nu ține cont de multe propuneri ale societății civile la etapa menționată, ele pot fi propuse către consiliul local. Aceste amendamente pot fi propuse la etapa de aprobare de către consiliu a bugetului, care trebuie finalizată până la 10 decembrie. Conlucrarea strânsă a societății civile nu doar cu primăria, dar și cu consiliul local va permite identificarea și aprobarea propunerilor care nu au fost acceptate de către primărie la etapa precedentă

de discuții. De asemenea, cooperarea cu consiliul local va facilita includerea mai multor propuneri din partea societății civile în bugetul aprobat.

Finalmente, societatea civilă poate să se angajeze în discuții asupra bugetului la etapa de prezentare a raportului de executare a acestuia. Raportul de executare este prezentat de către primărie către consiliul până pe data de 15 martie și este aprobat până la 1 aprilie. La această etapă, reprezentanții societății civile se pot implica în discuții asupra eficienței și transparenței cheltuielilor publice în anul precedent. Pentru aceasta este necesară o analiză adițională a bugetului pe anul respectiv, inclusiv utilizând indicatorii menționați în acest ghid. Rezultatele și concluziile discuțiilor pe marginea raportului de executare a bugetului pot fi utilizați ulterior în calitate de recomandări pentru noul buget.